

Uostalom, ako negdje misle, da to ne mogu provesti u dijecezanskoj režiji, uvijek se i tome dade doskočiti. Treba samo da se dijeceza priključi jednoj drugoj: sa istim obavezama i istim beneficijama.

Dakle: likvidirajmo što prije potpuno problem svećeničkih mirovina i svećeničkog bolesničkog osiguranja! Zasad na ovaj način, dok, eventualno, vrijeme ne donese novi, bolji. Možda i na međudijecezanskoj osnovici: s uzajamnim pomaganjem i reosiguranjem između dijeceza. Veliku ćemo hipoteku tim dignuti s leđa Crkve. I veliku brigu s mnogog starog i bolesnog svećeničkog srca. I otet ćemo sami sebi najveću izliku za svećeničku gramzivost i škrtost. A crkveni ćemo život i pastvu osvježiti i pomladiti. Postat će nam pastoralno svećenstvo za čitav jedan red, za čitavu jednu »klasu«, mlađe i vitalnije. Koncilu je možda baš ovo zadnje, — pastoralni interesi, — najviše i bilo pred očima, kad se je opredijelio za princip i praksu svećeničkih mirovina. Duh je Sveti kroza nj progovorio.

Nije stoga ni ovaj članak samo članak »pro domo«. Ima on i svoj nadnaravni raison!

Dr Č. Čekada

PSALAM 95 (96)

U izvorniku MT. ovaj Psalam nema naslova, koji inače nalazimo u prevodu LXX i glasi: »Prigodom gradnje hrama nakon sužanjstva. Vokalna pjesma. Davidova.«

Iz proučavanja teksta možemo ustanoviti, da je Psalam spjevan kao pjesma zahvalnica u čast Jahweh-u zato što je oslobodio narod od ropstva, i kao proslava ponovno svečano uspostavljenog Jahweh-ova kraljevstva.

Kako smo vidjeli u prošlim psalmima posvećenja, proglašenje Jahweh-a kraljem vršilo se istodobno sa svečanim posvećenjem hrama. Iz ove činjenice kao i iz samog teksta psalma možemo zaključiti da je on spjevan prigodom ponovnog uspostavljanja svečanog bogoštovlja u obnovljenom hramu u Jerusalemu nakon povratka iz Babilonskog sužanjstva i da ima za cilj oživiti u misli naroda značenje koje se nekad pridavalo ovom svečanom obredu za vrijeme posvete šatora na Sionu ili Salamonovog hrama. Naročito ima u vidu naglasiti da blagodat oslobođenja doseže svoj vrhunac u ponovnom uspostavljanju Jahweh-ova javnog

štovanja u Jerusalemu i njegova ponovnog proglašenja za božanskog kralja Izabranog naroda, jer je time bila ponovno uspostavljena i država Božjeg naroda.¹⁾

O liturgičkoj oznaci *Vokalna Pjesma* već smo govorili u uvodu ps. 67 (68), a o povijesnoj noti *Davidova* u uvodu u ps. 96 (97) bilješka 1.

RED 1 — 3.

1. *Pjevajte Jahweh-u novu pjesmu, * pjevajte Jahweh-u svi Israelci:*

2. *Pjevajte Jahweh-u blagoslivljajući njegovo ime, * razglašujte iz dana u dan kako nas je oslobodio:*

3. *Naviještajte među poganskim narodima kako se je proslavio, * po svim etničkim skupinama što je divno učinio:*

1. »Pjevajte Jahweh-u novu pjesmu, * pjevajte Jahweh-u svi Israelci«. Psalmista pozivlje sve Israelce, da slave Jahweh-a posebnim pjesmama radi toga što ih je oslobodio od ropstva i ponovno im povratio slobodu i kraljevstvo, i učinio ih uglednim u očima drugih naroda. — Nova pjesma, kojom Israelci imaju slaviti Jahweh-a, ne označuje sam psalam, koji bi bio nova pjesma zato što je sada nanovo spjevan, jer bi se to moglo reći o svakom psalmu; ne označuje ni to, da ga Israelci imaju pjevati novim, naro-

1. Prigovorit će se možda protiv naše gore iznesene tvrdnje, da se u I. Dn. 16, 23-33 nalazi ponovljen skoro potpuno istim riječima ovaj psalam, i da se pretpostavlja da je spjevan prigodom posvećenja šatora na Sionu, jer je uvršten odmah iza kako je prikazan obred spomenutog posvećenja.

No, možemo odmah odgovoriti, da na istom mjestu poslije Psalma 95 (96) u 35. r. čitamo doslovno: »Recite: »Izbavi nas, Bože, Spasitelju naš, i otkupi nas; oslobodi nas iz ruke poganskih naroda, da možemo priznati kako je ugledno tvoje ime, i da s ponosom možemo pjevati o Tebi.« Ove se riječi ne mogu nikako odnositi na posvećenje šatora pod Davidom kad je sav Israelski narod bio na okupu, i kad se je bio potpuno oslobodio neprijateljskog jarma i živio sasvim samostalno. Moramo onda zaključiti da je odlomak 16,8—36 kasnije umetnut radi sličnosti predmeta, jer se, naime, i u I Dn. g. 16. i u navedenim odlomcima radi o posvećenju. Uostalom, mogli bismo slobodno ukloniti čitavi odlomak 16,8—36 a da ne poremetimo nimalo logičnu povezanost teksta, pače bi bilo dobro da ga uklonimo jer nije povezan logički s ostalim tekstom i rastavlja neprirodno 7. r. od 37. Činjenica da je odlomak bio uvršten na ovom mjestu može nam samo biti dokazom da se je po tradiciji držalo da on ima veze s nekom svečanošću posvećenja.

čitim oduševljenjem, jer bi se tako imao pjevati svaki do-
jedan psalam. *Nova pjesma* označuje osjećaje oslobođenog,
obnovljenog naroda, koji će nanovo moći proslaviti Yah-
weh-a ništa manje nego nekada. Nekada je narod spomi-
njao samo čudesa koja je Yahweh prije učinio u korist
svoga naroda kad ga je izbavio iz Egipta; a sada će moći
isticati njegova sadašnja djela, sadašnje oslobođenje od rop-
stva, koje ne zaostaje nimalo za izbavljenjem iz Egipta.
Nova pjesma, stoga, predstavlja oznaku za psalme spjevane
nakon povratka iz Babilonije.²⁾ Psalam se nazivlje novom
pjesmom također i zato što služi za uzveličanje ponovnog
posvećenja hrama, koje će obnoviti Bogu sva ona prava
koja su mu dali posvećenja pod Davidom i Salamonom i
imati za narod sva njihova značenja.

2. »Pjevajte Yahweh-u blagoslivljajući njegovo ime, *
razglašujte iz dana u dan kako nas je oslobodio«. U 1. r.
je Psalmista pozvao sve Israelce da pjesmama slave Yah-
weh-a, a u ovom već naznačuje o čemu imaju pjevati te
pjesme: one moraju biti pjesme zahvalnice Yahweh-u, izraz
oduševljenog blagoslivljanja njegovog Božanskog imena,
zato što ih je oslobodio od ropstva.³⁾

2. »Pjevajte,« Hebr. *širû*, označuje pjesmu koju je pjevao sav narod
pod vodstvom izabranih hramskih pjevača. Oni bi je započinjali,
a onda bi je sav narod prosljedio. Radi se, dakle, o masovnom
uzveličavanju i veselju kakvo je moglo biti prigodom posvećenja
hrama i proglašenja Yahweh-a kraljem.

»Svi Israelci«. Doslovno: »Sva zemlja«. Radi se o određenoj
zemlji, o Palestini. A onda ne će zemlja pjevati, nego njezini
stanovnici. Da se lakše shvati stavili smo svi Israelci, što je
uostalom i prava Psalmistova misao. On želi da svi Israelci kao
jedan čovjek iskažu počast Yahweh-u radi milosti oslobođenja,
i da svi jednodušno i oduševljeno pozdrave ponovno proglašenje
Yahweh-a kraljem radi njegovih zasluga upravo sada stečenih.
Proglašenju nekoga boga kraljem prethodilo je uvijek priznanje
i isticanje zasluga zbog kojih se on imao proglasiti.

3. »Pjevajte Yahweh-u blagoslivljajući njegovo ime«. Doslovno:
»Pjevajte Yahweh-u i blagoslivljajte njegovo ime«. Već smo
dosta puta naglasili da hebr. jezik ima vrlo jednostavne glagol-
ske oblike i da moramo tražiti kojim zapravo našim glagolskim
obicima odgovaraju. Nije teško pogoditi da pjevajte i blagosliv-
ljajte znači pjevajte blagoslivljajući.

»Kako nas je oslobodio«. Doslovno: »Njegovo oslobođenje«. Misl
im da nitko ne će naći nekakve značajnije razlike kod ovih
dvaju izraza.

3. »Naviještajte među poganskim narodima kako nas je proslavio, * po svim etničkim skupinama što je divno učinio«. Psalmista označuje još pobliže predmet pjesama zahvalnica i nastoji razjasniti njegovu važnost: Oslobođenje od ropstva predstavlja veliko djelo Božjeg svemogućstva i Israelci mogu vedra čela kazivati svim poganskim narodima što je sve Yahweh učinio za njih.⁴⁾

U prvom dijelu (1—3) Psalmista pozivlje Israelce, da svečano slave Yahweh-a pred svim narodima radi oslobođenja od ropstva. Ovaj je dio ujedno i uvod u pohvalu koja će slijediti, jer je uspostavljanje ponovnog svečanog štovanja Yahweh-a u Jerusalemu posljedica i vrhunac oslobođenja od ropstva. Zato se u njemu nalaze uvodni glagoli: pjevajte, blagoslivljajte, razglašujte, naviještajte uz općenite izraze iza kojih će slijediti određeni predmet pohvala.

RED 4 — 5.

4. »Yahweh je postao velik i dostojan najveće časti, * ulijeva veće strahopočitanje od svih ostalih bogova«.

5. »Svi su bogovi naroda djelo ljudskih ruku, * a Yahweh je sazdao nebo«.

4. »Yahweh je postao velik i dostojan najveće časti«. Ovim riječima počinje u 4. i 5. r. sa strane naroda uspostavljanje Yahweh-ova štovanja u Jerusalemu. To je ujedno i ono glavno što su Israelci mogli iznijeti pred poganske narode. Nakon povratka iz sužanjstva Israelci su ponovno uspostavili svečano Yahweh-ovo štovanje u Jerusalemu i Yahweh je time postao ponovno velik i ugledan, ne zaostaje ni za jednim drugim bogom, dapače mu se iskazuje veća počast nego li svim ostalim bogovima. Kao Bog Yahweh je uvijek imao svoj ugled i uvijek je zasluživao Božansko štovanje, ali nije imao naroda koji bi mu imao iskazivati takvo

4. »Poganskim narodima.« Hebr. **gôyim** označuje upravo poganske narode pred kojim su Israelci imali slaviti svoga Boga.

»Etničkim skupinama«. Hebr. **ammim**. I za ovu riječ smo već više puta rekli da označuje veće ili manje narodne skupine.

»Što je divno učinio«. Doslovno: »Njegova divna djela«. Ni kod ovih dvaju izraza, mislim, nema nikakve razlike. Doduše, moglo se je ostaviti i **njegova divna djela**, jer bi smisao i tako bio potpuno izražen, a držali bismo se vjernije slova izvornika. No pošto sam u prvom dijelu retka namjesto **slavu njegovu** morao staviti **kako se je proslavio**, da se može ispravno shvatiti pravi smisao hebr. izraza, tako sam i u drugom dijelu mjesto **njegova divna djela** morao staviti radi sklada **što je divno učinio**.

štovanje. Sada, kad su se Israelci vratili iz sužanjstva i ponovno uspostavili svoju posebnu narodnu zajednicu, Yahweh će primiti štovanje koje se njemu pristoji; a uživat će i zasluženi ugled među samim poganskim narodima kao Bog koji se štuje nad svim ostalim bogovima.

»Ulijeva veće strahopočitanje od svih ostalih bogova«. Yahweh-u se iskazuje veća Božanska čast nego li bilo kojem drugom bogu, pače njemu se jedinome iskazuje ta čast. Ovakvim je osjećajima i izrazima narod dao pravo značajnije štovanje Yahweh-a koje je eto uspostavio.⁵⁾

5. »Svi su bogovi naroda djelo ljudskih ruku, * a Yahweh je sazdao nebo«. Israelci iznose razlog zbog kojeg su oni svojim štovanjem odredili dati Yahweh-u jedinstvenu Božansku čast. On je iz ništa stvorio nebo i zemlju, dok su svi ostali bogovi samo ljudske tvorevine, kojima ne odgovara nikakva nadnaravna, dapače niti naravna stvarnost, i koji dosljedno nisu u stanju da pomognu svojim štovateljima niti da se odupru djelovanju Yahweh-a.⁶⁾

U drugom dijelu (4 — 5) Psalmista donosi izraze pune iskrene i duboke vjere kojima Israelci uspostavljaju javno i svečano štovanje Yahweh-a.

5. Yahweh je postao velik«. Doslovno: Yahweh je velik i dostojan najveće časti«. Više puta smo istakli da je Yahweh u sebi uvijek velik i dostojan najveće časti, ali da psalmista ne misli govoriti o Božjoj veličini i dostojanstvu u sebi, nego o onoj veličini i dostojanstvu koje je Yahweh poprimio prema vani, pred ljudima, time što mu se svečano i javno iskazuje štovanje u Jerusalemu, kojim se on priznaje i zazivlje kao Bog branitelj i zaštitnik israleskog kraljevstva. To je on postao svojom vlastitom voljom i traženjem israelskog naroda prigodom svečanosti posvećenja ponovno uspostavljenog jerusalemskog hrama.

»Dostojan najveće časti«. Mnogi današnji stručnjaci prevode: »Vrijedan najveće pohvale«. Mislim da se hebr. **mehullâl**, **ainetos** LXX, i latinski **laudabilis** ne moraju shvatiti kao da je Psalmista htio reći kako je Yahweh postao salvan radi moći koju je pokazao u oslobođenju svoga naroda, nego u smislu kako je Yahweh uspostavljanjem svečanog štovanja u Jerusalemu postao ciljem službenih Božanskih počasti.

6. »Djelo ljudskih ruku«. U izvorniku imamo riječ **elilim** koju LXX prevode sa **daimonia**, božanstva; a sv. Jeronim tačnije sa **sculptilia**, ono što je čovjek izradio. Naš prevod **djelo ljudskih ruku** ide za tim da se bolje istakne suprotnost između pravoga Boga, koji je svojim rukama sazdao nebo, i krivih bogova, koji su bogovi samo zato što ih je ljudska ruka izdjelala.

6. Veličanje i sjajna pohvala (odzvanjaju) pred njim, * priznanje moći i podnošenje u njegovom svetištu.

7. Prikažite, predstavnici raznih plemena, na poklon Yahweh-u, * prikažite na poklon Yahweh-u priznanje njegove veličine i njegove moći.

8. Prikažite na poklon Yahweh-u ponošenje njegovim slavnim imenom, * s uzdignutim darovima udite u njegove trijemove!

9. Poklonite se pred Yahweh-om u njegovom časnom svetištu, * obećajte pred njim pokornost u ime svih Israelaca.

10. Izjavite pred svim poganskim narodima: »Yahweh je postao kraljem (onaj koji je tako učvrstio zemlju da je nitko ne može pokolebati), * upravljat će se narodima kako je ispravno!«

6. Veličanje i sjajna pohvala (odzvanjaju) pred njim, * priznanje moći i ponošenje u njegovom svetištu«. Svečanost se ustoličenja prenosi iz vanjskog prostora, gdje je moralno bio prisutan sav Israelski narod, u unutrašnjost svetišta, gdje će pristupiti svi predstavnici raznih plemena, da u ime svoga naroda iskažu počast novoizabranom Bogu-Kralju. Dosada je sav narod oduševljeno izjavio da želi imati Yahweh-a za svog jedinog Boga, i da traži da mu se iskazuje svečano štovanje u ime svega naroda u Jerusalemskom hramu, i da time on bude priznat javno za vrhovnog gospodara i branitelja Israelskog naroda. A sada će njegovi predstavnici svojim izrazima počasti službeno proglašiti Yahweh-a pravim kraljem Izabranog naroda uz obećanje da će ga odsele besprijeckorno štovati.⁷⁾

7. »Priznanje moći«. Doslovno: »Moć«. To je ona moć koju je Yahweh pokazao u oslobođenju svoga naroda. U neku ruku ona označuje i samo oslobođenje, koje se može nazvati Yahweh-ovom moći. Pjevajući o njoj Israelci priznaju da se je Yahweh pokazao vrlo moćnim. U istom smislu odzvanja i veličanje i sjajna pohvala pred Yahweh-om, koji je sada prisutan u jerusalemskome hramu, za sve ono, što je on učinio za svoj narod.

»Ponošenje«. — Yahweh je postao predmetom ponosa za israelski narod radi divnih djela koja je učinio prigodom oslobođenja. I to moraju priznati prvaci Izabranog naroda kao uvod u službeno proglašenje Yahweh-a kraljem.

7. »Prikažite, predstavnici raznih plemena, na poklon Yahweh-u, * prikažite na poklon Yahweh-u priznanje njegove veličine i njegove moći«. Prvaci Izraelci kao predstavnici porodica svih plemena izraelskog naroda ulaze u hram i u ime cijeloga naroda priznaju što je sve Yahweh učinio za svoj narod kad ga je oslobodio od ropstva. Njihove pohvale imale su služiti kao najizvrsniji poklon časti kralju koga su oni imali sada priznati u ime cijeloga naroda.⁸⁾

8. »Prikažite na poklon Yahweh-u ponošenje njegovim slavnim imenom, * s uzdignutim darovima uđite u njegove trijemove«. Uz pohvale Yahweh-u, uz priznanje da se izraelci narod hvali svojim Bogom pred svim ostalim narodima, prvaci će također prikazati u ime naroda Yahweh-u svoje darove, jer se tim gestom kod svih naroda izražavale pokornost i odanost kralju. Darovi će biti uzdignuti, jer su se pred istočnim kraljevima u dugim nizovima držali visoko i tako izručivali.⁹⁾

9. »Poklonite se pred Yahweh-om u njegovom časnom svetištu, * obećajte pred njim pokornost svi Izraelci«. Iz-

8. »Prikažite na poklon priznanje njegove veličine, priznanje njegove moći«. Doslovno: »Prikažite na poklon veličinu i moć«. Ali je jasno da izraelci prvaci neće dati Bogu svoju moć i svoju veličinu na raspolaganje, nego da će izjaviti kako je velik i moćan onaj koga oni misle proglasiti za svoga kralja. Inače se i svakom kralju nastoji priznati veličinu i moć u znak iskazivanja jedne od najizvrsnijih počasti.

»Predstavnici raznih plemena« Doslovno: »Razne porodice plemena«. Ne će sve porodice ući u hram na svečano klanjanje prisutnome Yahweh-u, nego samo predstavnici svih tih porodica ili bolje reći ući će one, ali samo preko svojih predstavnika. Dakako, iza povratka nije bilo svih nekadašnjih porodica, ali su se u misli Psalmiste i one odsutne tada pridružile u duhu svojim sunarodnjacima u Jerusalemu da zajedno s njima proglašavaju Yahweh-a svojim kraljem.

9. »Ponošenje njegovim slavnim imenom«. Doslovno: »Veličinu ili slavu njegova imena«. Ne veličinu ili slavu Yahweh-ova imena, nego ono na što ih je poticala ta veličina ili slava imali su Izraelci prikazati Yahweh-u kao poklon. Oni su se morali dičiti Yahweh-ovim imenom, jer je Yahweh doista bio slavan.

»S uzdignutim darovima«. Doslovno: »Uzdignute darove«. Više smo puta naglasili da hebr. stil voli koordinaciju ondje gdje naš jezik traži nužnu subordinaciju. — LXX su preveli: »Uzdignite žrtve«. Jasno da su oni preveli prema smislu hebr. riječi **minhá(h)**, dar, jer se darovi prikazani Bogu kao kralju sastoje upravo u stvarima koje će služiti kasnije kao žrtve.

ravnim klanjanjem i obećanjem potpune podložnosti prvaci naroda priznaju službeno u ime svih Israelaca Yahweh-a za svoga kralja.¹⁰⁾

10. »Izjavite pred svim poganskim narodima: »Yahweh je postao kraljem (onaj koji je tako učvrstio zemlju da je nitko ne može pokolebati), * upravljat će narodima kako je ispravno«. Službenim obrascem (formulom) »Yahweh je postao kraljem, upravljat će narodima«, prvaci israelskog naroda proglašuju službeno Yahweh-a za kralja Izabranog naroda. Preko svoga naroda on će upravljati i svim ostalim narodima zemlje, kako se to naglašavalo i nekada prije sužanjstva (Ps. 46, 9 i drugi), jer će svi narodi morati priznati nesavladivu Yahweh-ovu moć, a po tom i da je njegov narod nepobjediv i da se mora poštivati. Službeno proglašenje prvaka Israelskog naroda mora biti, stoga, dano na znanje i svim poganskim narodima, jer se odnosi i na njih.¹¹⁾

U trećem dijelu (6 — 10) Psalmista opisuje svečanost, s kojom su prvaci israelskog naroda proglasili Yahweh-a kraljem Izabranog naroda u njegovom vlastitom svetištu u Jerusalemu.

*1. Neka priređuju svečanosti nebesa i neka radosno poigrava zemlja, * neka tutnji more sa svojim vodama:*

*12. Neka igraju kolo predjeli sa svim što je na njima, * neka radosno kliču stabla po šumama*

13a. pred Yahweh-ovim dolaskom:

*13b. »Došao je, * došao je da upravlja zemljom!«*

10. »U njegovom časnom svetištu.« Iako obnovljeni hram nije bio u sjaju na visini nekadašnjeg Salamunovog hrama on je ipak predstavljao Božje boravište na zemlji pa je s te strane zasluživao svaku pažnju, a bio je i najčasnija stvar na zemlji.

»Obećajte pred njim pokornost«. Doslovno: »Bojte se bolima porodilje (*hîlû*) pred njim«. Najveći strah pred Yahweh-om označuje najponizniju pokornost njegovoj volji. LXX su preveli *saleuthetō, commoveatur*, nek se trese (od straha) pred njim. Smisao je potpuno isti.

»Svi Israelci«. Doslovno: »Sva zemlja«. Već smo gore u prvom retku rekli, da se radi o određenoj zemlji, o Palestini, i da je zemlja stavljena metonimički za njezine stanovnike.

11. »Onaj koji je tako učvrstio zemlju da je nitko ne može pokolebati«. Ove su riječi uzete iz Ps. 92 (93), 1 i rastavljaju neprirodno dvije paralelne misli. »Yahweh je postao kraljem« i »Upravljat će narodima«. One bi se, stoga, morale izostaviti.

13c. »Upravljat će svijetom preko pravednika, * plemenima prema vjernosti (svojim obećanjima).«

11. »Neka priređuju svečanosti nebesa i neka radosno poigrava zemlja, * neka tutnji more sa svojim vodama«. Priroda nastoji svojim glasovima istaknuti svu važnost uspostavljanja Jahweh-ovog kraljevstva na zemlji. Nebesa i zemlja, more i njegove vode takmiče se tko će bolje i svečanije pozdraviti veliki događaj.¹²⁾

12. »Neka igraju kolo predjeli sa svim što je na njima, * neka radosno kliću sva stabla po šumama 13a. pred Jahweh-ovim dolaskom«. Psalmista spominje još nekoliko stvorova (predjele i šume), da bi s nekoliko njih pozvao sve ostale na veliku svečanost, koja ima proslaviti proglašenje Jahweh-ova kraljevstva. Ista je misao izražena i prigodom svečanosti prvog posvećenja Jerusalemskog hrama u Ps. 92 (93), 3 — 4. — Uzveličanjem svekolike prirode Psalmista je htio dati najveću moguću važnost velikom događaju uspostavljanja kraljevstva Božjega među ljudima.

13b. »Došao je, * došao je da upravlja zemljom!« Mi bismo jasnije izrazili istu stvar ovako: »Uspostavio je svoje kraljevstvo«. Dolazak se ima shvatiti kao samo uspostavljanje. U psalmistovoj misli svi se stvorovi vesele i raduju jer je uspostavljeno Jahweh-ovo kraljevstvo na zemlji i oduševljeno pozdravljaju Jahweh-ovu upravu među ljudima. Jasno je da je on time htio reći, da je uspostavljanje Jahweh-ova kraljevstva na zemlji najveća blagodanost za sve narode i ljude.¹³⁾

13c. »Upravljat će svijetom preko pravednika, * plemenima prema vjernosti (svojim obećanjima)«. Glas stvorova kaže kako je Jahweh nekada sam izravno ili preko

12. »Neka priređuju svečanosti«. Doslovno: »Neka se vesele«. Kako smo istakli u Ps. 96 (97), 1 ne radi se o nutarnjem raspoloženju, nego o radosti, koja se ispoljava vanjskim svečanostima, zapravo o radosti žrtvenih gozbi.

»Sa svojim vodama«. Doslovno: »Sa svojom puninom«, tj. sa svim onmi što sadrži. Dakako, ne radi se o ribama, koje ne mogu grmiti ili šumiti, nego o morskim vodama koje će se uzgibati i proizvesti veliku huku, snažnu poput grmljavine.

13. »Pred Jahweh-ovim dolaskom«. Doslovno: »Pred Jahweh-om«. Ali je jasno da stvorovi pripremaju svečanosti pred Jahweh-om, koji dolazi da uspostavi svoje kraljevstvo.

»Da upravlja zemljom«. Namjesto **upravlja** iz ovog izraza i **upravljat će** iz slijedećeg, imamo u izvorniku riječ **šâfat**, suditi, ali koja može izraziti često i upravu, kako smo to više puta naglasili.

israelskog kralja upravljao izabranim narodom, a preko njega cijelim svijetom. A sada upravlja preko perzijskog kralja. On će prema psalmistovom mišljenju uspostaviti pravdu među podloženim narodima, naročito će se ispravno ponijeti prema israelskom narodu i neće dopustiti da drugi nepravedno postupaju protiv njega. Ni sada Bog nije došao na manje obećanjima zadanim svome narodu, jer je našao čovjeka koji će izvršiti njegovu volju i preko njega će mu on udijeliti slobodu, samostalnost, ugled i obranu. Kako se vidi, prema psalmistovoj misli, Yahweh je postavio perzijskog kralja za svoga namjesnika u upravi svoga i ostalih naroda kao što je nekoć israelskom kralju bio povjerio istu ulogu.¹⁴⁾

U četvrtom dijelu (11 — 13 b) Psalmista prikazuje sva stvorenja, gdje s velikim oduševljenjem pozdravljaju uspostavljanje kraljevstva Božjega na zemlji.

U zaključku (13c) sažetim riječima iznosi sve blagodati, koje će izabrani narod imati u svojoj postojbini i u kojem će položaju biti prema drugim narodima radi uspostavljenog Yahweh-ova kraljevstva. Ti su razlozi mogli najjače potaknuti Israelce da s radošću pristanu na proglašenje Yahweh-a kraljem i da se oduševavaju za njegovo javno i svečano štovanje u jerusalemskom hramu. A ovo i jest bio cilj koji je Psalmista mislio postići svojim psalmom.

Iz proučavanja psalma može se stalno ustanoviti da Psalmista želi istaknuti veliku blagodat oslobođenja od ropstva i potaknuti Israelce na ponovno proglašenje Yahweh-a kraljem njegovim obnovljenim javnim i svečanim štovanjem u jerusalemskom hramu. Nema sumnje da je proglašenje kraljem nerazdvojivo povezano sa svečanim i javnim štovanjem. Ali će možda netko reći da nije tako jasno da se radi upravo o ponovnom uspostavljanju samoga štovanja i doslijedno o ponovnom posvećenju hrama, nego

14. »Preko pravednika«. LXXprevode: »Prema pravdi«. Tako više manje i svi današnji stručnjaci. A i sam sv. Jeronim, prema kojemu smo mi preveli preko pravednika, iste riječi izvornika **besedeq** u Ps. 97 (98),9 prevodi **in justitia**, prema pravdi. Ovdje se riječ **pravda** odnosi na Yahweh-ovu pravdu, koju će Yahweh uspostaviti preko perzijskih kraljeva u čitavom njihovom carstvu. U stvari, dakle, nema nikakve razlike bilo da se **besedeq** prevode s konkretnom imenicom **pravednik** ili apstraktnom **pravda**.

da bi se moglo raditi o svečanosti proglašenja kraljem u bilo koje doba, koje bi sa sobom nosilo i prikazivanje svečanog i javnog štovanja.

Uzevši u obzir tekst samoga psalma, čini nam se da on izričito govori o ponovnom uspostavljanju štovanja. U prva tri retka očito se govori o oslobođenju od ropstva i potiče se narod da tu Yahweh-ovu blagodat razglasuje posvuda, ali se ona poblize ne konkretizira. I zato moramo uzeti ova prva tri retka kao uvod u ono što će sačinjavati predmet pohvalnog razglašavanja, a što će biti izraženo u 4. i 5. retku gdje se govori o uspostavljanju Yahweh-ova štovanja. Iz ovoga jasno proizlazi da Psalmista smatra ponovno uspostavljanje Yahweh-ova javnog i svečanog štovanja kao kulminaciju samog oslobođenja: Yahweh je onaj koji je oslobodio naroda, ali je Yahweh i onaj, koji u svom javnom i svečanom štovanju u jerusalemskom hramu usredotočuje i utjelovljuje slobodu, ugled i vlast svoga naroda. Dok on bude vladao kao Bog u Jerusalemu, njegov će narod biti vazda pod njegovom zaštitom i nadjačat će svakog svog protivnika. Yahweh, dakle, jamči za suverenost i moć israelske države. Razglašujući po svim narodima da je Yahweh opet postao moćan i ugledan u Jerusalemu, Israelci su ujedno razglašavali da su oni, zahvaljujući Yahweh-u, postali ponovno slobodan i moćan narod prema koncepciji ondašnjih naroda koji su u svome božanstvu gledali utjelovljenu svoju državu i s njegovim opstankom povezivali i svoj vlastiti opstanak, a njegovu moć i ugled smatrali svojom vlastitom narodnom moći i ugledom.

Od 6. do 10. r. opisuje se kako prvaci Israelskog naroda ulaze u svetište da svečano proglase Yahweh-a kraljem. Oni su mogli dati ovo značenje svome štovanju i drugom prigodom, onda, niame, kad su odlučili da obnove proglašenje Yahweh-a svojim kraljem. Ali je ipak najprirodnije da su oni dali to značenje svom javnom i svečanom štovanju u samom njegovom početku, tj. prigodom njegova ponovnog uspostavljanja.

Od 11. do 13c. r. opisuje se radost svih stvorenja radi uspostavljanja Yahweh-ova kraljevstva na zemlji. Uspostavljanje je kraljevstva usko povezano s uspostavljanjem štovanja, kako smo više puta naglasili. Ako se sada za uspostavljanje kraljevstva kaže »Došao je, došao je da upravlja zemljom«, onda se i za samo štovanje mora reći da je

upravo tada i započelo, da se, drugim riječima, mora raditi o samom posvećenju hrama nakon povratka budući da se u psalmu ističe i oslobođenje.

Paralelizam je sinoniman, i može se vrlo lako raspoznati u svim recima.

Ponovno sagrađeni jerusalemski hram, ponovno uspostavljeno javno i svečano štovanje, ponovno proglašenje Yahweh-a kraljem tipički mogu označivati da će još jednom doći do ponovnog uspostavljanja Božjega štovanja i vjere i kraljevstva, da će, naime, stari zavjet biti zamijenjen novim, izvrsnijim, koji će trajati uvijek. U ovom smislu psalam ima i svoje tipično mesijansko značenje.

o. I. ŠTAMBUK

RAZMATRANJE

Ovu novu rubriku »Službe Božje« započinjemo kratkim razmatranjem dobro poznatog Karla Rahnera (Theologische Meditationen, Alltägliche Dinge, Benzinger) o hodanju. Slijede i razmatranja o radu, o sjedenju, o gledanju, o smijehu, o jelu i o spavanju. Dakle razmatranja o svakodnevnim stvarima.

O HODANJU

U najobičnije stvari našega svakodnevnog života spada i hodanje. Na nj pak mislimo samo, kad svezani ili uzeti, ne možemo više hodati. Tada tek shvaćamo kako je »moći ići« milost, čudo. Mi nismo biljke koje su vezane na jednu određenu okolinu; mi tražimo svoju okolinu, mi je mijenjamo, mi biramo i — mi hodamo. Iz iskustva dobro znamo da smo putnici k cilju; ne oni koji lutaju u prazno. Mi govorimo o životnom putovanju a prvi opis kršćana bio je onaj o »ljudima s puta« (Dj. Ap. 9, 2). Kad je potrebno da budemo ne samo slušači nego i izvršitelji riječi onda treba da ne samo u duhu živimo nego da u njemu i hodimo. Mi govorimo o tijeku (hodu) događaja, o dobrom ishodu nekoga pothvata, o pristupu k razumijevanju, o promjeni kao o prelazu, o svršetku kao zalasku, mi shvaćamo postojanje kao uspon, naš život kao hodočašće, povijest kao napredak, nešto razumljiva zovemo i »pristupačnim«, odluku »korakom«. Na velike se blagdane upriličuju procesije i ophodi u religioznom i profanom životu. Već ove male opaske ukazuju na to kako mi često čitav naš život tumačimo pomoću prirodnog iskustva našega svakodnevnog hodanja. Mi idemo i već samim tim fiziološkim hodom pokazujemo da ovdje nemamo stalnoga boravišta, da smo na putu, da je naše »doći« još uvijek u budućnosti, da cilj još tražimo i da smo uistinu hodočasnici, putnici između dva svijeta, ljudi u prijelazu, pokrenuti i koji sami sebe pokreću, oni koji upravljaju datim pokretom i koji u planiranom pokretu iskuse da uvijek ne stižu tamo gdje je bilo planirano. U najjednostavnijem hodu spoznaje i slobode je čitav bitak čovjeka u stvari već tu, pred sa-